

BANET SU'AD KASİDESİ ÜZERİNE

Doç.Dr. Kenan DEMİRAYAK*

Rivâyete göre câhiliye dönemi meşhur muallaka şâirlerinden Zuheyr b. Ebî Sulmâ (öl. m.604), iki oğlu Ka'b (öl. 26/646) ve Buceyr'e, ölmeden önce, gördüğü bir rüya üzerine gelmesinin yakın olduğunu anladığı peygambere tabi olmalarını tavsiye eder¹. Buceyr İslam ve Hz. Peygamber hakkında bilgi edinmek üzere Medine'ye gelir ve burada hicretin sekizinci yılında Tâif'ten yeni dönen Hz. Peygamberle görüşüp müslüman olur. Kendisine Buceyr'in İslamı kabul ettiği haberi gelen Ka'b, kardeşini ve Hz. Peygamberi hicveden bir şiir nazmeder.² Bunun üzerine Hz. Peygamber Ka'b'ın kanının helal olduğunu bildirir.³ el-Bağdâdî'nin naklettiğine göre⁴ Hz. Peygamber "*Ka'b elime geçerse dilini keseceğim*" buyurur. Başka bir rivâyete göre Hz. Peygamberin Ka'b'ın kanını helal kılmasının nedeni onun, Peygamberin amcası Ebû Tâlib'in kızı Ummu Hânî hakkında gazel şiiri nazmetmesidir.⁵ Kardeşinin kötü akibetine üzülen Buceyr ona uyarıcı bir mektup gönderir, ona bazı şâirler hakkında ölüm kararı verildiğini ve bunlardan 'Abdullâh b. Hatal başta olmak üzere bazılarının öldürüldüğünü, 'Abdullâh b. ez-Ziba'râ ve Hubeyre b. Ebî Vehb gibi bazılarının da kaçtığını, Hz. Pey-

* Ata. Univ. Fen-Ed. Fak. Öğretim Üyesi.

1 el-İsfehânî, *el-Ağâni*, I-XXV, Beyrut, 1962, XVII, 43; el-Bağdâdî, *Hizânetu'l-edeb.*, I-XIII, nşr. M. 'Abdusselâm Hârûn, Kahire, 1989, IX, 155.

2 Şiir için bkz. İbn Hişâm, *es-Siretu'n-nebeviyye*, I-II, nşr. Mustafâ es-Sakkâ ve diğerleri, Beyrut, 1971, II, 502; *el-Ağâni*, XVII, 41; İbn Keşîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, I-XIV, Beyrut, 1966, IV, 369, 372.

3 *el-Ağâni*, XVII, 42; İbnu'l-Eşîr, *Usdu'l-ğâbe*, I-V, Tahran, tsz, IV, 240; el-'Askalânî, *el-İsâbe*, I-IV, Bağdat, 1328, III, 295; *el-Bidâye ve'n-nihâye*, IV, 372; el-Kuraşî, *Cemheretu eş'âri'l-'arab*, nşr. 'Alî Fâ'ûr, Beyrut, 1986, s. 47.

4 *Hizânetu'l-edeb*, IX, 155.

5 *el-Mubberred, el-Kâmil fi'l-luğa ve'l-edeb*, I-II, Beyrut, 1386, II, 274.

gamberin tevbe edip huzura gelenleri affettiğini belirtip onun da tevbe ederek Hz. Peygambere gelmesi gerektiğini bildirir, ondan af talep etmesini tavsiye eder. Hakkında verilen kararı öğrendikten sonra yeryüzü Ka'b'a dar gelmeye başlar, kabilesi Muzeyne'ye gelmesine rağmen kabilesi ona yardımcı olmayı reddeder. Nihayet şâir Hz. Peygamberden özür dilemeye ve onun merhametine sığınmaya karar verir, bu amaçla hicretin dokuzuncu yılında Medine'ye gelir, sabah namazında Hz. Peygamberin namaz kıldığı Mescid-i Nebevî'ye gider, Mescidde Hz. Peygambere gelen Ka'b, yüzü örtülü bir halde Hz. Peygambere, Ka'b'ın İslâmı kabul edip tevbe etmek ve aman dilemek üzere geldiğini, af talebinin kabul edilip edilmeyeceğini sorar, Hz. Peygamber kabul edileceğini belirtince Ka'b yüzündeki örtüyü açar ve kendisinin Ka'b olduğunu belirtir. Ensardan bazıları onu öldürmek için girişimde bulunmak isterse de Hz. Peygamber buna engel olur. Bunun üzerine Ka'b konu ile ilgili meşhur kasidesini okur. Kasideyi çok beğenen Hz. Peygamber, yanında vereceği başka bir câize olmaması nedeniyle, Burde adı verilen çizgili Yemen cübbesini onun omuzlarına atar, çoğunlukla "*Bânet Su'âd* : Suâd uzaklaştı, ayrıldı" adı ile bilinen kasidenin "*Kasîdetu'l-burde*" adı ile zikredilmesi bundan ileri gelmektedir. Rivâyete göre bilâhare Halife Mu'âviye bu cübbeyi Ka'b'ın âilesinden satın almış, daha sonraki halifeler bayramlarda ve halk arasına çıkarken bu cübbeyi giymiştir.⁶

Kasîdetu'l-burde dînî bir kasîde mahiyetini hâiz olmayıp câhiliye devri şiirlerinden mülhemdir ve o kadar çok yaygın bir mevzû ve tarz ile başlamaktadır ki Hammâd er-Râviye aynı sûrette başlayan 700 kasîde tanıdığını övünerek söyler.⁷ Câhiliye döneminin geleneksel kasîde tarzı ile nazmedilmiş olan Kasîdetu'l-burde'yi başlıca üç ana bölümde incelemek mümkündür :

1 - *Nesib Bölümü* : Bu bölüm, farklı şekilde rivâyet edilen beyit sayılarına bağlı olarak, ilk 13 yahut 14 beyitten oluşur. Şâir bu bölümde, şiirine Su'âd'ın ayrılığından söz ederek başlar, onun mânevî ve hissî özelliklerini sayar. Ka'b'ın tasvir ettiğine göre Su'âd yumuşak sesli, ılık bakışlı, gözleri sürmeli, vücudunun aşağı kısımları dolgun, yukarı kısımları zayıf, ayıplanmayacak şekilde orta boylu,

⁶ İbn Kuteybe, *eş-Şi'r ve ş-şu'arâ*, I-II, Beyrut, 1983, I, 91.

⁷ R. Basset, "*Ka'b b. Zuheyr*", *IA*, VI, 5.

tebessüm ettiği zaman beyaz dişleri ve bu dişler arasındaki tükürüğü görünen bir ceylandır. Bu hissî özelliklerine karşın Su'âd nasihat dinlemeyen, sözünde durmayan, cefakarlık, yalancılık, sözünde durmamak ve sevgili değiştirmek kanına işlemiş, sürekli değişken bir dosttur. Bu nedenle şâir onun vaadlerini câhiliye döneminde verdiği sözleri her seferinde bir bahane bularak yerine getirmemekle meşhur olmuş 'Urkub'un vaadlerine benzetir ve onu elde etmek isteyenlerin ancak tahakkuku güç arzular ve rüya gibi boş hayaller peşinde koştuğunu, nitekim kendisinin de Su'âd'ı elde etmek uğruna çok çaba sarfettiğini, buna karşılık onun kendisine cevap vermede ağır davrandığını ifade eder.

2 - *Tasvir Bölümü* : Bu bölümde şâir, âdet olduğu üzere, memduha ulaşmak üzere bindiği bineğini tasvir eder. Kasîdede bu bölüm yaklaşık 21 beyitten (15-35. beyitler) oluşmaktadır. Ka'b'ın tasvir ettiğine göre bindiği dişi deve soylu, hızlı, iri vücutlu, yorgunken bile istenildiği şekilde yürüyebilen, sıcağın etkisiyle kızgın kumların üzerinde sevgilinin kaybolmaya yüz tutmuş izlerini yaban öküzününkine benzeyen gözleriyle kolayca bulup bu izleri takip edebilen, nesep bakımından başka develerden üstün olup nesebine hiç kötü soylu karışmamış, kulakları ve yanaklarındaki itidalden soyluluğu anlaşılan, vücut yapısı bakımından erkek deveye benzer, derisi zürafa derisi gibi kalın ve sert, sırtı bir kenenin bile durup barınamayacağı kadar düzgün ve semiz, kuyruğu ucu yapraklı bir hurma dalı gibi memelerinin üzerini örtmüş, burnu uzun, ayakları idmanla incelmış, mızrak gibi sağlam, nala ihtiyaç duymayan ve bu yüzden hızlı yürüyebilen bir devedir.

3 - *Medih Bölümü* : Deve tasvirinden sonra şâir, yine âdet olduğu üzere, kasidenin esas bölümüne geçer. Kasidenin 43-60. beyitlerini oluşturan bu bölümü de a-İ'tizâr ve Hz. Peygamberi medih kısmı, b-Muhâcirleri medih kısmı, olmak üzere iki kısımda incelemek mümkündür. İ'tizâr ve medih kısmında Ka'b, Hz. Peygamberin kendisini affetmesi hususunda hiçbir dostundan yardım temin edemediğini, onlara "*Bırakın, Allah ne dilemişse o olur*" diyerek Hz. Peygambere geldiğini, kendisi hakkında çok şeyler söylenmişse de gerçekte bunları yapmadığını, bunların dedikodular tarafından uydurulduğunu, bu yüzden dedikodulara göre hesaba çekilmemesi gerektiğini, zaten Hz. Peygamberden de ceza değil af umulduğunu ifa-

de eder. Kendisine Peygamberin merhamet ve teennî ile muâmele etmesini ister. Bundan sonra Hz. Peygamberi medhe geçer, Hz. Peygamberin bulunduğu, namaz kılınan ve Kur'an okunan makamı bir filin bile duydukları ve gördükleri karşısında titreyeceği bir makam olarak tasvir eder, Hz. Peygamberi 'Aşser denilen dağdaki meşelikte ikamet eden ve bütün canlıların kendisinden korktuğu, yavrularını insan etiyle besleyen, kendisinden daha güçlü bir arslanla karşılaştığı zaman ya rakibini yere sermeden ya da kendisi paramparça olmadan mücadele alanını terk etmeyen arslana benzetir, nihayet şâir "Şüphe yok ki Peygamber, kendisinden nur ve ışık alınan, Allah'ın kılınçlarından keskin ve yalın bir kılıncıdır" anlamındaki beyit ile Hz. Peygamberi medhi bitirir. Rivâyete göre Hz. Peygamber bu beyit üzerine cübbesini şâire giydirir.

Bu beyitten sonra şâir muhâcirleri medhe geçer (54-60. beyitler), Hz. Peygamberin hicret emri üzerine Mekke'deki mallarını, âilelerini terk ederek Medine'ye göç edişlerini, bir kısmının güçlü olduğu halde Mekke'de kalmayıp Hz. Peygamberin emrine uyuşunu, bir kısmının da Mekkelilerden korkmayıp Hz. Peygamberi koruma amacıyla Mekke'de kalışını vb. dile getirir, onları kahramanlıkla tavsif edip zırhlarını Hz. Dâvûd'un zırhına benzetir, onların düşmana galip geldikleri zaman sevinmediklerini, bir musibete uğradıkları zaman da, kadere olan inançları ve teslimiyetleri nedeniyle, tasalanmadıklarını, iyi ve kötü halde aynı durumlarını muhafaza ettiklerini ifade eder, onların düşmandan asla kaçmadıklarını ve düşmanın silahlarına göğüslerini siper ettiklerini belirterek şiirini bitirir.

Bu kısımdaki "Yürüyüşleri asil ak develer gibi pervasızdır. Bu kahramanlar ancak yiğitçe saldırışları ile siyah yüzlü, kısa boylu düşmanın kaçıışı sayesinde kendilerini korurlar" anlamındaki beyitte Ka'b'ın, Hz. Peygamberin huzurunda kimliğini açıkladığı zaman kendisini öldürmek istemeleri nedeniyle, ensâra tarizde bulunduğu söylenir. Bu tariz nedeniyle kendilerine yapılan medihi kabul etmeyen muhâcirlerin itiraz etmesi⁸ ve Hz. Peygamberin ensârın da medhedilmesini istemesi⁹ üzerine Ka'b, ensârı medhettiği yaklaşık 33 beyitlik bir şiir söyler.¹⁰ Bu şiirden sonra Hz. Peygamberin

⁸ Ibn Sellâm el-Cumahî, *Tabakâtu's-şu'arâ'*, nşr. Joseph Hell, Beyrut, 1982, s. 47; *eş-Şi'r ve's-şu'arâ'*, I, 90.

⁹ *Cemheretu eş'âri'l-'arab*, s. 48.

¹⁰ Şiirin bazı kısımları için bkz. *Tabakâtu's-şu'arâ'*, s. 47; *Cemheretu*

"Ensârı hayır ile anmamış da olsaydın, ensâr hayır ile anılmaya layıktır" buyurduğu rivâyet edilir.¹¹

Önce de belirtildiği gibi Kasîdetu'l-burde dînî bir kaside mahiyetini hâiz olmayıp câhiliye devri şiirlerinden mülhemdir ve Ka'b bu kasidesinde tamamiyle kendisinden önce yaşamış şâirlerin şiirlerindeki teknik yapıya bağlı kalmakla birlikte onu diğerlerinden ayıran tek özellik Su'âd ve ayrılığının sadece bir sembol oluşudur, çağdaş edebiyat tenkitçilerine göre gerçekte şâirden ayrılıp giden şey tatlı hayaller, eğlence hayatı, Arap yarımadasının dört bir yanında hüküm süren keşmekeşlik, gençlerle oyun, Mudar ile övünme, şiir nazım ve rivâyeti ile sonsuz hürriyettir.

Kasîdetu'l-burde'ye bir bütün olarak baktığımızda kasideyi korku, endişe, kaybetme, dışlanma, sıkıntı ve ümitsizlikten oluşan bir psikolojik atmosferin kapladığı görülür. Nitekim kasidenin ayrılıkla başlayıp ölüm teması ile son bulduğu göze çarpmaktadır. Bu nedenle kasidenin pesimist duyguların hakim olduğu bir atmosfer içerisinde nazmedilmiş, tekellüf ve tasannu'dan hâlî olmayan bir i'tizâr ve medih şiiri olduğu söylenebilir.

Zekî Mubârek, câhiliye dönemi şâirlerinden el-A'sâ'nın Hz. Peygamber hakkındaki medih şiirini değerlendirirken bu şiirin, şiiri bir kazanç vasıtası olarak benimseyen diğer şâirlerin şiirlerinden farksız olduğunu belirtir ve bu meyânda Ka'b'ın kasidesi hakkında da "Ka'b'ın, Rasul (SAV)'ün medhi hakkında nazmettiği Bânet Su'âd kasidesinde de durum böyledir, bu kaside yalnızca ölümden kurtuluş uğruna nazmedilmiştir" der.¹² Aynı eserde konuya tekrar değinen Zekî Mubârek "Kaside dinin ruhundan hemen hemen yoksundur, bunda garip karşılanacak bir durum yoktur, zira Ka'b b. Zuhayr sadece ölümden kurtulmak için Hz. Peygamberi medhetmiştir, bu durumdaki bir şâirden de gerçek duyguları yansıtan bir medih beklenemez" demektedir.¹³ es-Seyyid İbrâhîm Muhammed ise

eş'âri'l-'arab, s. 48; *el-Ağânî*, XVII, 45; *el-Bidâye ve'n-nihâye*, IV, 373.

¹¹ *el-Bidâye ve'n-nihâye*, IV, 374.

¹² Z. Mubârek, *el-Medâihu'n-nebeviyye*, Kahire, 1935, s. 20'den naklen es-Seyyid İbrâhîm Muhammed, *Kasîdetu Bânet Su'âd li-Ka'b b. Zuhayr*, Beyrut, 1986, s. 51.

¹³ *el-Medâihu'n-nebeviyye*, s. 24'den naklen *Kasîdetu Bânet Su'âd li-*

Zekî Mubârek'in görüşünün, şiir tam anlamıyla tahlil edilmeden öne sürülmüş sathî bir görüş olduğunu belirtir ve Zuheyr b. Ebî Sulmâ'nın câhiliye dönemi hanif şâirlerinden biri olması nedeniyle, onun kucağında yetişen Ka'b'ın da vahdaniyet fikirlerinden uzak olamayacağını ifade eder. Ayrıca yazar, Ka'b'ın rûhî açıdan bu kadar basit olamayacağını belirterek "Eğer onun ruhu güzel mânâlarla dolmuş olsaydı kasideyi söylemek üzere gelmezdi, yoksa memduhun (Hz. Peygamber) bu şiirin gerçek medihten uzak olduğunu anladığı halde, bu şiiri beğenmesi nasıl izah edilebilir?" der.¹⁴

Ne var ki Ka'b b. Zuheyr'in bu kasidesinde onun kader anlayışını yansıtan

- "(Kendilerinden yardım talebimi reddedenlere) dedim ki : Çekilin yolumdan, babanız olmaya, Rahman'ın her dilediği olur.

- Her insan oğlu, ne kadar uzun yaşarsa yaşasın, birgün mutlaka tabut üzerinde taşınacaktır.

- (Ey Allah'ın Rasulü, intikam alma hususunda) yavaş ol, (sana verdiği diğer üstün özelliklere) ek olarak, içerisinde öğütler ve (haram ve helali belirleyici) hükümler bulunan Kur'an'ı sana veren Allah senin hidâyetini artırsın."

şeklindeki beyitlerden başka onun câhiliye dönemindeki vahdaniyet fikirlerine sahip olduğunu gösteren ipuçları veya onun islâmî kültürünü yansıtacak islâmî mefhum ve lafızlar mevcut değildir.

Edebiyat tenkitçileri tarafından Kasîdetu'l-burde'de bir takım teknik kusurlar tespit edilmiştir. En eski tenkitçilerden el-Esma'î ve Ebû Hilâl el-'Askerî, şâirin deve tasvirinde boynunu tasvir ederken, devenin ince boyunlu olması tercih edildiği halde, *ضَخْمٌ مَّقْلَدًا* tabirini, binilecek bir deve de sade ve kısa kuyruk tercih edilmesine rağmen "

عَسَيْبُ النَّخْلِ ذَا خَصْلٍ yapraklı hurma dalı gibi" tabirini kullanmasını eleştirmiştir.¹⁵ Öte yandan muhâcirlerin medhinde (*هَاجَرَ*: Göç etti) fiilinin yerine (*فَرَّ*: Ayrıldı, vazgeçti vb.) fiilinin kullanılması ve bu fiilin tam olarak hicret anlamı ifade etmemesi, ayrıca bu bölümün ilk beyitlerinde tasannu' ve tekellüf varlığı, kasidenin itizâr kısmında

Ka'b b. Zuheyr, s. 51.

14 Kasîdetu Bânet Su'âd li-Ka'b b. Zuheyr, s. 52.

15 Bkz. el-'Askerî, *Kitâbu's-sınâ'ateyn*, nşr. 'Alî el-Bicâvî-M.Ebu'l-Fadl İbrâhîm, Kahire, tsz., s. 80.

beyit dizilişinin yerleşim ve konu bütünlüğü açısından uygun olmaması, kasidenin geleneksel bölümlere ayrılması sırasında gazel ve deve tasviri bölümlerine gereğinden fazla yer verilirken Hz. Peygamberin medhine sadece 11, muhâcirlerin medhine ise yedi beyit tahsis edilmesi, bu nedenle medih kısmının Su'âd, deve, fil ve arslan tasviri arasında neredeyse kaybolup gitmesi ve yine medih kısmında arslan tasvirine fazla yer verilmek suretiyle el-muşebbehten çok el-muşebbeh bih'in medhedilmiş olması kasidenin çağdaş edebiyat tenkitçileri tarafından eleştirilmiş olan teknik kusurlarıdır.¹⁶

Kasidenin muhtevası üzerinde de söylenmesi gereken bazı hususlar vardır. Mesela hakkında ölüm emri çıkarılmış bir şâirin, korku dolu psikolojik ruh hali içerisinde, bir âşık görünümüne girip 13 veya 14 beyitten oluşan gazel kısmı ile şiirine başlamasının ve sevgilisini en ince ayrıntılarına kadar tasvir etmesinin, onun içerisinde bulunması gereken psikolojik hal ile uyummadığı söylenebilir. Ka'b'dan önce bu tür şiirler nazmeden en-Nâbiğa ez-Zubyânî gibi şâirler şiirlerinde gazel ve binek tasvirlerine yer vermişlerdir ama bu kısımlar bu şâirlerin şiirlerinde birkaç beyiti geçmemektedir ve bu birkaç beyitten hemen sonra medih ve itizâr kısmına geçildiği görülmektedir.

Şiirin özellikle itizâr ve Hz. Peygamberi medih kısmında yer alan şu beyitlerdeki tasvir ilgi çekicidir :

- "Her ne kadar hakkımda çok şeyler söylenmişse de beni dedikoduların sözlerine göre hesaba çekme.

- Şu anda öyle bir makamda bulunuyorum ki, burada bir fil bulunsa ve benim görüp işittiğimi işitse,

- Korkudan titrer, ancak Allah'ın izniyle Rasulullâh'ın onu lütf ve ihsanına nâil kılması (onu kurtarır).

- İşte bu makam -ki(önceden) bana "sen suçlusun ve hesaba çekileceksin" denilmişti- ben huzurdayken bana göre en heybetli makamdır.

- Bu arslan (Hz. Peygamber), 'Aşser denilen dağın eteğinde sıra sıra arslan yuvalarının yer aldığı ininde hüküm sürmektedir.

16 Geniş bilgi için bkz. Câsir Halîl Ebû Safiyye, "Bânet Su'âd Dirâse Nakdiyye", *Mecelletu ebhâşi'l-Yermûk*, C. IV, Sayı 1, 1986, s. 63-95, s. 74 vd.

- Bu arslan erkenden ava çıkar, çifte yavrusunu parça parça yerlere serilmiş insan etleriyle besler.

- Kendi emsaliyle cenkleştiği vakitte hasmını yere sermedikçe meydanı terketmeyi kendine haram sayar.

- Onun heybetinden çölün yırtıcı arslanlarının sesi kısılır, onun dolaştığı yerlerde insanlar dolaşamaz.

- Onun yaşadığı vadide gücüne, kuvvetine güvenen nice baba yiğitlerin silah ve elbiseleri parçalanmış, kendileri kurda kuşa-yem olmuştur.

- Şüphe yok ki Peygamber (SAV) kendisiyle hidâyete erişilen, Allah'ın kılınçlarından, kınından çekilmiş keskin bir kılınçtır".

Çevirisi sunulan ilk beyitten bazı dedikoducuların Ka'b'a işlemediği suçlar isnat ettiği, Hz. Peygamberin de bu dedikoducuların sözlerinden hareketle Ka'b hakkında ölüm emri çıkardığı anlaşılıyor. Diğer bir beyitte de Hz. Peygamberin intikam sahibi biri olarak tasvir edildiği görülüyor. Bu tasvirin, hayatının her safhasında şahsî hevâsından uzak, Allah'ın buyruklarıyla hareket eden ve "affetmek" temel prensiplerinden biri olan Hz. Peygamber için uygun bir tasvir olmadığı ortadadır. Ayrıca Hz. Peygamberin, yavrularını insan etiyile besleyen bir arslana benzetilmesinin ve "Allah'ın kılınçlarından keskin ve yalın bir kılınç" olarak tasvir edilmesinin, bir yandan Hz. Peygamberin kısırların medhine benzer bir medihle medhedildiği izlenimi vermesi, bir yandan da şiddet ve zorbalığı çağrıştırması nedeniyle, Hz. Peygamberin tevâzuu ve getirdiği dinin prensipleri ile uyuşmadığını da söylemek gerekir.

Burada değinilmesi gereken diğer bir husus ise kasidenin söyleniş nedeni ve hadisenin cereyan ediş biçimi üzerine dile getirilen rivâyetlerdir. Özellikle h. 4. yüzyıldan sonra kaleme alınan eserlerin anlattığına göre İslâmiyet ve Hz. Peygamber hakkında bilgi edinmek üzere hicretin sekizinci yılında Medine'ye doğru yola çıkan Ka'b ve Buceyr Medine'ye yakın Esed b. Huzeyme oğullarına âit Ebrak el-'Azzâf denilen su kaynağının yanına geldiklerinde Ka'b burada kalır ve Buceyr Medine'ye giderek bu sırada Tâif'ten yeni dönmüş olan Hz. Peygamber ile görüşüp müslüman olur ve kardeşinin yanına tekrar dönmez. Bunun üzerine Ka'b, kardeşi Buceyr ve Hz. Peygamberi hicveden bir şiir nazmeder.

Bu rivâyete göre Ka'b'ın Ebrak el-'Azzâf'da kalışının, Bu-

ceyr'in tek başına gidip tekrar geri dönmeyişinin, İslam ve Hz. Peygamber hakkında bilgi edinmek ve müslüman olmak amacıyla yola çıktığı söylenen Ka'b'ın müslüman olan kardeşini ve Hz. Peygamberi hicvedişinin nedenini anlamak mümkün değildir. Ayrıca bu hiciv şiirinin beyit ve lafızları da bütün kaynaklarda farklıdır. Öte yandan Ebrak el-'Azzâf ismi *el-İstî'âb*, *el-Ağânî* ve *el-İsâbe* gibi h. 4. yüzyıldan sonra yazılan eserlerde geçer, *Sîretu İbn İshâk*, *Sîretu İbn Hişâm*, *eş-Şi'r ve ş-su'arâ'* gibi daha önce yazılan eserlerde bu isme rastlanmamaktadır.

Bundan sonra, özür dileyip müslüman olmak üzere Medine'ye gelen Ka'b'ın Hz. Peygamberle görüşmesi farklı şekillerde rivâyet edilmektedir. İbn Hişâm'ın anlattığına göre Ka'b Medine'ye geldiğinde, önceden dostluğu bulunan bir Cuheynelinin yanına gider ve onun aracılığıyla sabah namazında Hz. Peygamberin namaz kıldığı Mescid-i nebevî'ye gelir.¹⁷ *el-İsfehânî*'ye göre Ka'b bu kasidesini Mescid-i Nebevî'de değil, Mescid-i Harâm'da söylemiştir.¹⁸ Ka'b'ın bu kasideyi Mekke'nin fethinden sonra söylediği göz önüne alınırsa *el-İsfehânî*'nin görüşü daha kuvvetli bir ihtimaldir. İbn Sellâm,¹⁹ İbn Kuteybe²⁰ ve İbn Hacer'in²¹ rivâyetine göre Ka'b kılık değiştirerek Medine'ye gelmiş, Hz. Ebû Bekir'in yanına gitmiş, onu Hz. Peygambere Hz. Ebû Bekir götürmüştür. *el-İsfehânî* onun tek başına Hz. Peygambere gittiğini ve şiirini okuduğunu belirtir.²² *el-Kuraşî*'nin ifadesine göre²³ Ka'b'a aracılık eden kişi Hz. Ali'dir. Bu rivâyete göre Ka'b önce Hz. Ebû Bekir'e gelmiş, Hz. Ebû Bekir Hz. Peygamber tarafından kanı mübah kılınan bir şâiri himaye edemeyeceğini belirterek onun yardım talebini reddetmiş, Hz. Ömer'e gittiğinde ondan da aynı cevabı alan şâir Hz. Ali'ye gelmiş, Hz. Ali de bu konuda bir çözüm yolu bulmaya çalışıp "*Rasûlullah ile namaz kıl, namazdan sonra onun arkasında dur, elini tut ve himayesini iste, sana merhametli davranacağını umuyorum*" deyince Ka'b mescide

17 *es-Sîretu'n-nebeviyye*, II, 503.

18 *el-Ağânî*, XVII, 46.

19 *Tabakâtu-ş-su'arâ'*, s. 46.

20 *eş-Şi'r ve ş-su'arâ'*, I, 89.

21 *el-İsâbe*, III, 295.

22 *el-Ağânî*, XVII, 42.

23 *Cemheretu eş-âri'l-'arab*, s. 47-48.

gelerek Hz. Peygamber ile görüşmüş ve şiirini okumuştur. Onun Hz. Peygamber ile görüşmesi sırasındaki diyalog da her kaynakta farklıdır.

Olayın cereyan ediş şekli üzerindeki bütün bu rivâyet farklılıklarının yanı sıra Ka'b'ın Medine'de, yardım istemek üzere, kendisi için tevbe ve kurtuluş dileyen kardeşi Buceyr'e değil de Cuheyneli bir adam, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer veya Hz. Ali'ye gitmesi, Hz. Peygamber'in "Sizden kim Ka'b'i görürse öldürsün" buyurmasına rağmen adı geçen sahabîlerin Hz. Peygamberin emrine uymayıp Ka'b'i öldürmemeleri, dahası ona aracılık edip Hz. Peygamberin huzuruna getirmeleri dikkat çekicidir. Rivâyet farklılıklarını göz önüne alarak böyle bir hadisenin cereyan etmiş olması hususunda tereddüde düşmek elbette mümkün değildir. Ancak hicretin 4. yüzyılından sonra kaleme alınan eserlerde, Hz. Peygamberin beğenisine mazhar olması ve söyleyenini Hz. Peygamberin cübbesi ile ödüllendirtmesi bakımından önem arz eden bu kasidenin söyleniş neden ve şekli etrafında efsânevî bir örgü örülmüş olması ihtimalinin bu kadar rivâyet farklılığına belki bir izah getirilebileceği düşünülebilir.

Kasideden alınabilecek önemli bir mesaj şâirin şiire uzun bir gazel kısmı ile başlayıp burada Su'âd'ı en ince ayrıntılarına kadar tasvir etmesi karşısında Hz. Peygamber ve ashabının sessiz kalmasıdır. Bunun nedeninin bir yandan kaside nazmında bu hususun teknik bir özellik olduğunun Hz. Peygamber tarafından bilinmesi, diğer yandan da Su'âd'ın bir sembol olarak değerlendirilmesi olduğu düşünülebilir.

Kasidenin beyit sayısı hakkında farklı rivâyetler vardır, es-Sukkerî bu rakamı 55, İbnu'l-Enbârî 57, el-Kuraşî 58, diğer bazı kaynaklar da 59 ve 60 olarak vermektedir. Bundan başka kasidenin ihtiva ettiği lafızlar ve beyitlerin tertibinde de bazı farklılıklar vardır.

Ka'b'ın kasidesi ile vezin, kâfiye, tabirler terkipler vb. bakımından benzerlik gösteren pek çok kaside vardır ve bunlardan bir kısmı Ka'b'dan önce nazmedilmiş ve Ka'b bu şiirlerden etkilenmiş, bir kısmı da Ka'b'dan sonra nazmedilmiş ve bunlar da Ka'b'ın kasidesinden etkilenmiştir. Ka'b'ın, genel olarak bütün şiirlerinde, özel olarak da Kasîdetu'l-burde'sinde mânâ ve mazmun bakımından etkisi

görülen üç şâirden söz edilmektedir, bunlar Evs b. Hacer (öl. M.535), en-Nâbiğa ez-Zubyânî (öl. M.604) ve Zuheyr b. Ebî Sulmâ (öl. M.610)'dır.

Tâhâ Huseyn Evs b. Hacer'in Ka'b'ın kasidesi üzerindeki etkisine "Bu kaside Evs ve Zuheyr'in sanat özelliklerini taşır... Kasidenin gazel ve tasvir kısmında Evs ve Zuheyr'de görmeye alıştığın teşbih ve tasvirleri görürsün, belki de tasvir bölümünde garip lafızların seçiminde, dahası bazı beyitlerini tazminde ilk ekolün üstadını (Evs b. Hacer) taklit ve ondan büyük bir etkilenim bulunduğunu görürsün" şeklindeki sözleriyle dikkat çeker ve özellikle tasvir bölümünde Evs b. Hacer'in taklit edildiğini belirtir.²⁴ Nitekim Evs b. Hacer'in, deve tasvirinde söylediği, Ka'b'ın kasidesi ile aynı vezindeki

حَرْفُ أَخُوها أَبُوها مِنْ مُهْجَنَةٍ وَعَمُّها خَالَها وَجَناءُ مُشِيرٌ

şeklindeki beyiti²⁵ ile Ka'b'ın kasidesindeki

حَرْفُ أَخُوها أَبُوها مِنْ مُهْجَنَةٍ وَعَمُّها خَالَها قَوْداءُ شَمِيلٌ

şeklindeki beyit arasında ne kadar benzerlik bulunduğu açıkça görülmektedir.

Ka'b'ın kasidesi ile hem konu hem şekil bakımından en büyük benzerlik, hâmîsi en-Nu'mân b. el-Munzir'in tekrar gönlünü ve affını kazanmak için şiirler nazmeden en-Nâbiğa ez-Zubyânî'nin medih ve itizar şiirleri arasında görülür. Fakat en-Nâbiğa, Ka'b'ın aksine, bu tür şiirlerinde bazen gazel kısmını hiç işlememiş, işlediği zaman da bu bölümü beş veya altı beyiti geçmeyecek şekilde kısa tutmuştur, en-Nâbiğa'nın divanındaki konu ile ilgili şiirler incelendiğinde bu durum açıkça görülmektedir. Oysa bu kısım Ka'b'ın kasidesinde, daha önce de belirtildiği gibi, 14 beyit tutmaktadır. Yine bu tür şiirlerinde en-Nâbiğa tasvir bölümünü de birkaç beyitle sınırlarken Ka'b kasidesinde tasvir bölümüne 21 beyit ayırmıştır.

Tâhâ Huseyn, en-Nâbiğa'nın en-Nu'mân için nazmettiği bir medih ve itizâr şiiri ile Ka'b'ın kasidesi arasındaki bir benzerliğe

²⁴ Tâhâ Huseyn, *Fi'l-edebi'l-câhili*, Kahire, 1927, s. 291-292.

²⁵ Evs b. Hacer, *Divânu Evs b. Hacer*, nşr. Muhammed Yûsuf Necm, Beyrut, 1980, s. 41.

işaret eder,²⁶ en-Nâbiğa'nın şiirindeki

نُبِّتُ أَنْ قَابُوسَ أُوْعَدَنِي وَلَا قَرَارَ عَلِيٍّ زَارٍ مِنَ الْأَسَدِ

şeklindeki beyit²⁷ ile Ka'b'ın kasidesindeki

أُنْبِتْتُ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ أُوْعَدَنِي وَالْعَفْوُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ مَأْمُولٌ

şeklindeki beyit arasında büyük bir benzerlik açıkça görülmektedir. Öte yandan her iki kasidenin aynı vezinde, basit bahrinde olması, her ikisinin de medih ve itizâr amacıyla nazmedilmiş olması, ayrıca her iki kasidenin geleneksel kaside tarzında söylenmiş olması diğer benzerlik yönleridir. İki kaside arasındaki tek fark en-Nâbiğa'nın geleneksel şiir tarzına uyararak şiirinde terkedilen diyarı anması, Ka'b'ın ise göç eden sevgilinin zikri ile şiire başlamış olmasıdır.

es-Seyyid İbrâhîm Muhamded de, Ka'b'ın, sevgilisi Su'âd hakkında zikrettiği bütün hissî ve manevî özelliklerin Tufeyl el-Ğanevî (öl. M.608)'nin

هَلْ حَبْلٌ شَمَاءَ قَبْلَ الْبَيْنِ مَوْصُولٌ أَمْ لَيْسَ لِلصُّرْمِ عَنْ شَمَاءَ مَعْدُولٌ

beyitiyle başlayan kasidesindeki Şemmâ'da bulunduğunu belirtir.²⁸ Kasidesine direkt olarak sevgilisi Şemmâ'nın ayrılığıyla başlayan Tufeyl, Ka'b gibi, Şemmâ'nın dedikoduculara inanmasından, vaadlerini yerine getirmemesinden vb. şikayet eder, Ka'b Su'âd'ı inleyen bir ceylana benzetirken Tufeyl de Şemmâ'yı bahardaki hakim renk koyu yeşil bir ceylana benzetir. Su'âd'ın ayrılırken Ka'b'da bıraktığı tesir Şemmâ'nın giderken Tufeyl'de bıraktığı tesir ile aynıdır. Ka'b'ın kasidesi ile Tufeyl'in kasidesi arasındaki büyük benzerliğe dikkat çeken Muhammed Mustafâ Heddâre de "el-Esma'î, Zuheyr b. Ebî Sulmâ'yı Tufeyl el-Ğanevî'den alıntı yapmakla itham ederken, Ka'b b. Zuheyr'in de bu ithamdan uzak olmadığını söylemek gerekir"²⁹

²⁶ Fi'l-edebl-câhilf, s. 292.

²⁷ en-Nâbiğa ez-Zubyânî, Dîvânu'n-Nâbiğa ez-Zubyânî, nşr. Şukrî Faysal, Dimaşk, 1968, s. 25.

²⁸ Kasîdetu Bânet Su'âd li-Ka'b b. Zuheyr, s. 187.

demektedir.

Bilindiği gibi Ka'b, babası Zuheyr'in de râvîsi idi ve babası onun şâirliğini sıkı bir imtihandan sonra kabul etmiş, bundan sonra Ka'b babası Zuheyr'in şiirlerini rivâyet etmiştir. Şâirlik şahsiyetinin oluşmasında babasından etkilenmesi muhakkak olan Ka'b'ın, kasidesinde de Zuheyr'in tesirinde kalması kaçınılmazdır. Nitekim Tâhâ Huseyn bu hususa da dikkat çekerek Bânet Su'âd kasidesi ile Zuheyr'in

إِنَّ الْخَلِيطَ أَجْدُ الْبَيْنِ فَانْفَرَقَا وَ عَلِقَ الْقَلْبُ مِنْ أَسْمَاءَ مَا عَلِقَا

şeklinde başlayan bir kasidesi arasında bir mukayese yapar.³⁰ Şevkî Dayf da Zuheyr'in aynı kasidesinin Ka'b'ın kasidesindeki etkisinden söz etmektedir.³¹

Kasîdetu'l-burde'den hem mânâ hem lafız ve şekil bakımından etkilenen şâirlere gelince, Ka'b ile aynı dönemde yaşayan 'Abde b. et-Tabîb (öl.20/641) bu şâirlerin başında gelir. Onun Ka'b'dan sonra, Hz. Ömer döneminde nazmettiği söylenen

هَلْ حَبْلٌ حَوْلَهُ بَعْدَ الْهَجْرِ مَوْصُولٌ أَمْ أَنْتَ عَنْهَا بَعِيدُ الدَّارِ مَشْغُولٌ

beyitiyle başlayan kasidesi ile Ka'b'ın kasidesi arasında vezin ve kâfiye benzerliğinden başka lafız ve mânâ açısından da çok büyük benzerlikler vardır. 'Abde'nin

بِجَسْرَةِ كَعْلَةَ الْقَيْنِ دَوْسِرَةَ فِيهَا عَلَى الْأَيْنِ إِرْقَالٌ وَ تَبْغِيلٌ
تَهْدِي الرُّكَّابَ سَلُوفٌ غَيْرُ غَافِلَةٌ إِذَا تَوَقَّدَتِ الْحَزَانَ وَ الْمَيْلُ
يَخْفِي التُّرَابَ بِأَطْلَافٍ ثَمَانِيَةَ فِي أَرْبَعِ مَسْهَنٍ الْأَرْضَ تَحْلِيلُ

şeklindeki beyitleri³² ile Ka'b'ın

²⁹ Kasîdetu Bânet Su'âd li-Ka'b b. Zuheyr, s. 188.

³⁰ Fi'l-edebl-câhilf, s. 291.

³¹ Ş. Dayf, Târîhu'l-edebl-'arabî-el-'Asru'l-islâmî, Kahire, 1963, s. 85.

³² Şiir için bkz. ed-Dabbî, el-Mufaddaliyyât, nşr. Ahmed Muh. Şâkir-M.

'Abdusselâm Hârûn, Kahire, 1963, s. 136, 137, 140.

و لن يُبَلِّغَهَا إِلَّا عَذَابَةً
 تَرْمِي الْغُيُوبَ بَعَيْنِي مُفْرَدٌ لَهَقُ
 فِيهَا عَلَى الْأَيْنِ إِرْقَالٌ وَ تَبْغِيلُ
 إِذَا تَوَقَّدَتِ الْحَزَانُ وَالْمِيلُ
 ذَوَابِلُ مَسْهَنُ الْأَرْضِ تَحْلِيلُ
 تَخْذِي عَلَى يَسْرَاتٍ وَهِيَ لَاحِقَةٌ

şeklindeki beyitleri arasındaki benzerlikler açıkça görülmektedir. İki kaside arasındaki tek fark Ka'b'in deveyi, 'Abde'nin ise yaban öküzünü tasvir etmiş olmasıdır.

Şiirinde Ka'b'in kasidesinin tesiri görülen şâirlerden biri de eş-Şemmâh b. Dırâr (öl. 30/650)'dir. Onun, Kasîdetu'l-burde ile aynı vezin ve kâfiyede nazmettiği ve

بانت سعاد فتوم العين مملو و كان من قصر من عهدا طول

beyitiyle başlayan kasidesinde Ka'b'in kasidesinden bol miktarda mânâ ve lafız alıntısı yaptığı, bazen beytin ya acuzunu ya da sadrını iktibas ettiği açıkça görülmektedir.³³

Evs b. Hacer, en-Nâbiğa ez-Zubyânî, Zuheyr b. Ebî Sulmâ, Ka'b b. Zuheyr, 'Abde b. et-Tabîb ve eş-Şemmâh b. Dırâr'ın konu ile ilgili şiirlerindeki benzerliklere bakarak birbirlerinden yaptıkları alıntılar ve etkilenim nedeniyle bu şâirleri suçlamak mümkün değildir. Çünkü bu benzerlikte rivâyetin önemi büyüktür. Eski Arap şiirinin uzun süre hafızalarda saklanarak şifahi yolla nakledildiği, aynı kültürel ortamda yaşayan şâirlerin de kendinden önceki şâirlerin şiirlerini ezberleyerek kendi edebî şahsiyetinin oluşmasını sağladıkları, ayrıca geleneksel şiir tarzının şâirlerin şekil ve muhtevada yenilikler getirebilme imkanlarını kısıtladığı göz önüne alınırsa Ka'b'dan önceki şâirlerin Ka'b'in şiiri üzerinde etkili olmasını, sonraki şâirlerin de Ka'b'in şiirinden etkilenmesini normal karşılamak gerekir.

Kasîdetu'l-burde, telif tarihinden zamanımıza kadar İslam edebiyatında önemli bir yer işgal etmiştir. el-Makkarî (öl. 1041/1631)'nin "İskenderiyeli hocalarımızdan birinin bana haber verdiği göre, bazı âlimler, meclislerini Ka'b'in kasidesi ile açıyorlardı"³⁴ şeklin-

³³ Karşılaştırma için bkz. *Kasîdetu Bânet Su'âd li-Ka'b b. Zuheyr*, s. 199

deki ifadesi de bu kasidenin İslam edebiyatındaki önemine işaret etmektedir. Buna bağlı olarak edebiyat ehli ve şâirler bu kasideyi şerh, mu'âraza, taştîr ve tahmîs konusunda âdeta yarışmışlardır.

Ebu'l-'Abbâs el-Ahval (öl. 270/883), Ebû Sa'îd es-Sukkerî (öl. 275/888, nşr. R. Basset, Cezayir, 1910), Ebu'l-'Abbâs Sa'leb (öl. 291/903, nşr. R. Basset, Paris, 1910), İbn Dureyd (öl. 321/933), Ebû Bekr İbnu'l-Enbârî (öl. 327/939, nşr. Mahmûd Hasan ez-Zeynî, Cidde, 1400/1980), el-Hatîb et-Tibrîzî (öl. 502/1109, nşr. F. Krenkow, ZDMG, LXV, 1911, s. 241-279; Beyrut, 1389/1971), 'Abdullatif el-Bağdâdî (öl. 629/1231, nşr. Hilâl Nâcî, Kuveyt, 1982), İbn Hişâm (öl. 761/1360, nşr. I. Guidi, Leipzig, 1871-1874; Muhammed Hasan Ebû Nâcî, Dımaşk-Beyrut, 1404/1984), İbn Hicce (öl. 837/1434), es-Suyûtî (öl. 911/1505), 'Abdulkâdir el-Bağdâdî (öl. 1093/1682) ve İbrâhîm el-Bâcûrî (öl. 1276/1860, nşr. Mısır, 1286/1869, 1345/1926, 1957)'nin şerhi kasideye yapılan onlarca şerhin bir kısmı matbu ve önemli olanıdır. Türkçe yapılan şerhler arasında Abdurrahman Abdî (öl. 1103/1691)'nin *Şerh-i Kasîde-i Burde* (Laleli, nr. 3657)'sini, Eyyûb Sabrî (öl. 1308/1890)'nin *'Azîzu'l-âşâr* (İst. 1291)'ını, Şeyhulislam Ahmed Muhtâr (öl. 1300/1892)'in *Şerh-i Kasîde-i Bânet Su'âd* (Dersâdet, 1324)'ını, Ahmed Uskûdârî (Nuruosmaniye, nr. 4005) ve Zeynu'l-'Âbidîn'in *Kasîde-i Bânet Su'âd* (İst. 1928)'ını, Farsça şerhler arasında da Nizâmuddîn el-Lahurî ve Muhammed Necf Ali Han'ın eserlerini saymak mümkündür.

ez-Zemaşşerî (öl. 538/1144, mu'âraza için bkz. *el-Mecmû'atu'n-Nebhâniyye*, Beyrut, 1974, III, 33), 'Alî b. Muhammed el-'Imrânî el-Hârizmî (öl. 560/1165), Takiyyuddîn et-Tabîb (öl. 695/1295), Şerefuddîn el-Bûsîrî (öl. 696/1296, mu'âraza için bkz. *Dîvânu'l-Bûsîrî*, nşr. Muhammed Seyyid Kılânî, Kahire, 1973, s. 172-185), Ebû Hayyân el-Endelusî (öl. 745/1345, mu'âraza için bkz. *Dîvânu Ebî Hayyân el-Endelusî*, nşr. Ahmed Matlûb-Hadîce el-Hadîsî, Bağdat, 1969), İbn Nubâta el-Mısırî (öl. 768/1366, mu'âraza için bkz. *Dîvânu İbn Nubâta*, Kahire, 1950, s. 372-375), İbn Câbir el-Endelusî (öl. 780/1378, mu'âraza için bkz. *el-Mecmû'atu'n-Nebhâniyye*, I, 298), el-Fîrûzâbâdî (öl. 816/1413, mu'âraza için bkz. *el-Mecmû'atu'n-Nebhâniyye*, III, 127 vd.), et-Tenûhî (öl. 859/1454, mu'âraza için

³⁴ el-Makkarî, *Nefhu't-tîb*, I-VIII, nşr. İhsân 'Abbâs, Beyrut, 1968, II, 689.

bkz. *el-Mecmû'atu'n-Nebhâniyye*, III, 36-47) vb.leri tarafından kasideye yazılan mu'ârazalar arasında en meşhuru el-Bûsîrî'nin *Zuhru'l-me'âd 'alâ vezni Bânet Su'âd* adlı lâmiyyesidir.³⁵

Ancak bu muârazalar ile Ka'b'in kasidesi arasında bazı farklar vardır : Bu muârazaların pek çoğunda tasvir bölümü işlenmemiş, ya direkt olarak medhe geçilmiş ya da kısa bir gazel bölümüne yer verilmiştir. Muârazalarda arabî ve islâmî ilimlere âit terimlere tevriye yoluyla yer verildiği görülür, bu ilimler arasında hadis, sarf, nahiv, a-ruz ve mantık sayılabilir. Cinâs sanatına oldukça fazla yer verilen muârazalarda Ka'b'in kasidesinden tazminlere sıkça rastlanır, bu muârazalarda, Ka'b'in kasidesinden farklı olarak âyetlerden tazminlere yer verildiği, Hz. Peygamberin hayatı, mucizeleri, ahlakı, sıfatları, peygamberliği vb. ile ilgili bilgilerin de işlendiği görülür. Muârazaların bir kısmında vaaz ve nasihat konularına yer verilmiş, bazen Yahudiler ve Hıristiyanlar eleştirilmiştir. Muârazaların hemen tamamı Ka'b'in kasidesindeki ruh halinden uzak ve farklı bir ruh halinde nazmedilmiştir.

Kasîdetu'l-burde diğer dillere de çevrilmiş olup Freytag (Halle, 1823) ve Nöldeke (*Delectus veterum carminum arabicorum*, Berlin, 1896, s. 110-114) tarafından Latince'ye, A Raux (Paris, 1904) ve R. Basset (*La Bânat So'âd*, Cezayir, 1910) tarafından Fransızca'ya, J.W. Redhouse (*The Burda*, Clouston, *Arabian Poetry for English Readers*, Glasgow, 1881, pp. 305-318) ve R.A. Nicholson (*Translations of Eastern Poetry and Prose*, Cambridge, 1922, pp. 19-23) tarafından İngilizce'ye, Weil (*Das Leben Mohammeds*, Stuttgart, 1864, II, p. 254-257), Rückerd (*Hamasa*, Stuttgart, 1846, I, p. 152-157) ve O. Rescher (*Beiträge Zur Arab Poise IV*, I, İstanbul, 1950, s. 32-41) tarafından Almanca'ya, G. Gabrieli (*al-Burdatân*, Firenze, 1901) tarafından da İtalyanca'ya tercüme edilen kaside M. Nuri Gencosman (*Kasîde-i Burde, Tercüme Dergisi*, S. 75-76, 1961, s. 90-97), Nâfiz Danışman (*Kasîde-i Burde, Diyanet Dergisi*, C. II, S. 12, s. 23-27) ve Sezai Karakoç (*Uç Kaside*, İst. 1967, s. 17-25, ayrıca bu eserin genişletilmiş şekli olan *İslamın Şiir Anıtlarından*, İst. 1995, s. 23-30) tarafından da Türkçe'ye çevrilmiştir.

³⁵ Kasideye yapılan diğer şerh, mu'âraza, taştîr ve tahmîsler için bkz. *Keşfu'z-zunûn*, II, 1330; *GAL*, I, 39, *Suppl.*, I, 68-69; *GAS*, II, 230-235; *Kasîdetu Bânet Su'âd li-Ka'b b. Zuheyr*, s. 81 vd., Tülücü, S., "Ka'b b. Zuheyr ve Kasîde-i Burdesi Uzerine Notlar", *İlahiyat Fak. Dergisi*, S. 5, Erzurum, 1982, s. 165-173.

Kasîdenin metni ilk defa olarak Lette tarafından 1748 yılında Leiden'de neşredilmiş olup bunu batıda ve İslam ülkelerinde şerhli ve şerhsiz diğer neşirleri izlemiştir.

هَلْ حَيْلُ شَمَاءَ قَبْلَ الْبَيْنِ مَوْصُولٌ
أَمْ لَيْسَ لِلصُّرْمِ عَنْ شَمَاءَ مَعْدُولٌ

بِجَسْرَةِ كَعَلَاءِ الْقَيْسِ دَوْسَرَةَ
تَهْدِي الرُّكَّابَ سَلَوَفٌ غَيْرُ غَافِلَةٌ
يَخْفِي التُّرَابَ بِأُظْلَافٍ ثَمَانِيَةَ

فِيهَا عَلَى الْأَيْنِ إِرْقَالٌ وَ تَبْغِيلٌ
إِذَا تَوَقَّدَتِ الْحَزَانُ وَالْمِيلُ
فِي أَرْبَعِ مَسْهَنَ الْأَرْضِ تَحْلِيلُ

وَلَنْ يَبْلُغَهَا إِلَّا عُدَافِرَةٌ
تَرْمِي الْغُيُوبَ بَعَيْنِي مُفْرَدٌ لَهَقٌ
تَخْذِي عَلَى يَسْرَاتٍ وَهِيَ لِأَحَقَّةٌ

فِيهَا عَلَى الْأَيْنِ إِرْقَالٌ وَ تَبْغِيلٌ
إِذَا تَوَقَّدَتِ الْحَزَانُ وَالْمِيلُ
ذَوَابِلِ مَسْهَنَ الْأَرْضِ تَحْلِيلُ